

Identifying and Measuring the Importance of Spatial Policy Indicators of Ecolodge. Study Case: Hawraman Region

Extended Abstract

ARTICLE INFO

Article Type

Research Article

Authors

۱. Seyed Saeed Sajjadi*

۲. Mehdi Portahari. PhD.

۳. Abdolreza Roknodin

Eftekhari. PhD.

۱. PhD student of Geography and Rural Planning, Tarbiat Modares University, Tehran, Iran.

۲. Professor, Department of Geography and Rural Planning, Tarbiat Modares University, Tehran, Iran.

۳. Professor, Department of Geography and Rural Planning, Tarbiat Modares University, Tehran, Iran..

Correspondence:*

Address: Faculty of Geography and Rural Planning, Tarbiat Modares University, Tehran, Iran.

Email:

saeedsajadi.geo@gmail.com

Article History:

Received: ۱۰.۰۴.۲۰۲۳

Accepted: ۲۲.۰۷.۲۰۲۳

Introduction

Ecolodge which are considered as a new attempt in the tourism industry, need policy to guide and determine short-term and long-term decisions among different options. Policymaking in Ecolodge is a collection of rules, regulations, instructions and strategies that provides a framework in which the governmental and local decisions directly affect the sustainable development of Ecolodge.

In this research, we aim to identify spatial policy indicators in Ecolodge and figure out their importance in the Hawraman region. Therefore, the question is which of the spatial policy elements of Ecolodge have the most importance in this case study? The hypothesis of the research indicated that there is a clear difference between the elements of spatial policy of Ecolodge and the components and monitoring of policies are more important in the spatial policy making of Ecolodge in the study area.

Research method

The research method is practical by purpose and descriptive-analytical by type. At first, it described and interpreted the existing relationships between the research variables (statistical system and information, ruling bureaucracy, ruling values, structure of power, implementation and monitoring of policies). Research statistical society includes the ecotourism managers of the target villages of Hawraman region, General Department of Cultural Heritage experts, Tourism and Handicrafts Department of Kurdistan and Kermanshah provinces, as well as tourism specialists including faculty members and related experts. ۱۰ specialists, ۱۰ experts and ۲۸ residence managers were selected as the sample size based on the personal statistical sampling. Then, the opinions of experts, stakeholders and specialists were used to evaluate the importance of indicators in the study area.

Two different analyzing tests were implemented on the questionnaires that were provided to the sample size. One-way analysis of variance (F) test was used to determine the significant difference between the indicators and post hoc test was used to determine the importance of the five policy indicators in the Ecolodge of Hawraman region.

Results

One-way variance analysis results showed that there is a significant difference between the spatial policy indicators of Ecolodge and the importance level is not the same for all. On the other hand, Tukey's test is grouped in two spectrums according to the closeness of the importance of the five indicators.

Power structure indicator with an average of ۳.۳۶۱ and the ruling bureaucracy indicator with an average of ۳.۳۹۰ placed in the first

spectrum and statistical and information system indicator with an average of ۳.۵۱۴, ruling values indicator with an average of ۳.۵۵۲ and policy implementation and monitoring indicator with an average ۳.۶۷۳ placed in the second spectrum.

Finally, the policy implementation and monitoring indicator has the highest average, which shows this one has much higher importance in comparison to the other indicators in the spatial policy making of Ecolodge in the Hawraman region.

Discussion

According to the average of five different policy indicators, since the calculated significance level is less than alpha (۰.۰۱), it is possible to reject the null hypothesis with a probability of ۹۹% in favor of the opposite hypothesis and it is accepted that there is a significant difference between the policy indicators in the study area. There is a significant difference and some indicators are more important.

Because of that, Tukey's post hoc test was used to complete the one-way analysis of variance test to show the importance of each of the five indicators separately in different ranges. The power structure indicator has the least importance and with the indicators of the ruling bureaucracy placed in the first spectrum. Besides, the statistical and information system, the ruling values and the implementation and monitoring of policy indicators were placed in the second spectrum.

Conclusion

This research results shows that according to Tukey's test, the policy implementation and monitoring indicator with an average of ۳.۶۷۳ (combination of opinions) has the highest importance in the spatial policy of Ecolodge in the Hawraman region. Thus, based on the results of the hypothesis test, it can be accepted that there is a significant difference between the spatial policy elements of the Ecolodge in the Hawraman region, and in this regard, the policy implementation and monitoring indicator is the most important among the five. The results of this research have not been aligned with the results of the preview studies. Hence most of the studies before have examined the important indicators in the tourism policy process, but they have not specifically paid attention to the spatial policy indicators of the Ecolodge. This plus difference in the methodology of this research and the considered community -which was mostly experts and managers- provide differences in outputs and the result validity of this research compared to previous papers.

Keywords: Spatial Policy, Ecolodge, Hawraman Region

شناسایی و سنجش میزان اهمیت شاخص‌های سیاست‌گذاری فضایی اقامتگاه‌های بومگردی. مورد مطالعه: منطقه هورامان

سید سعید سجادی*

دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشگاه تربیت مدرس، تهران، ایران.

مهدی پورطاهری

استاد گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشگاه تربیت مدرس، تهران، ایران.

عبدالرضا رکن‌الدین افتخاری

استاد گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشگاه تربیت مدرس، تهران، ایران.

وجود داشته و در این راستا شاخص اجرا و نظارت بر سیاست‌ها با میانگین ۳/۶۷۳ در طیف دوم قرار گرفته و بیشترین اهمیت را در منطقه هورامان به خود اختصاص داده است.

کلمات کلیدی: سیاست‌گذاری، سیاست‌گذاری فضایی، اقامتگاه‌های بومگردی، هورامان.

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۱/۲۱

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۴/۳۱

نویسنده مسئول: saeedsajadi.geo@gmail.com

مقدمه

مفهوم واژه سیاست‌گذاری بیشتر متوجه دولت است و قوانینی که برای بخش‌های مختلف به تصویب می‌رسد را شامل می‌شود [۱۴]. سیاست‌گذاری از موضوعات نسبتاً جوان و نوپای عرصه صنایع و امور گوناگون است و هنوز با تناقضات بسیاری روبه‌رو است. در گردشگری کار دشوارتر است زیرا از سایر عرصه‌ها، جدیدتر است و هنوز در تعاریف پایه با دشواری‌هایی رو به رو است [۳۲]. سیاست‌گذاری گردشگری را می‌توان سبک یا شیوه‌ای از فعالیت تعریف کرد که از میان متغیرهای مختلف انتخاب شده و در شرایط معین برای راهنمایی و اتخاذ تصمیم در زمان حال و آینده مورد استفاده قرار می‌گیرد [۶]. تعادل بین رشد اقتصادی و پایداری به این واقعیت کمک می‌کند که متغیرهای پایداری و رقابت‌پذیری دو مفهوم اصلی در سیاست‌گذاری گردشگری هستند [۲۸]. هیچ‌یک از ابعاد اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، سیاسی، امنیتی و صنعتی ملی بدون برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری نمی‌تواند روندی رو به رشد و پایدار داشته باشد. بر این اساس، بهره‌وری و استفاده بهینه از ظرفیت‌های گردشگری هر کشور نیازمند سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی‌های راهبردی و کلان‌مدت و بلندمدت است. این بدان معنا است که رونق یا رکود صنعت گردشگری به ویژه صنعت گردشگری بین‌المللی در هر کشور تا حد زیادی به نگرش تصمیم‌سازان کلان‌کشور، برنامه‌های توسعه و قوانین و اسناد فرادستی آن کشور

چکیده

اقامتگاه‌های بومگردی فعالیتی جدید در صنعت گردشگری محسوب می‌شوند و برای هدایت و تعیین تصمیمات حال و آینده از میان گزینه‌های مختلف به سیاست‌گذاری نیازمند هستند. در این پژوهش هدف آن است که شاخص‌های سیاست‌گذاری فضایی در اقامتگاه‌های بومگردی شناسایی و میزان اهمیت آنها در منطقه‌ی هورامان مورد بررسی قرار گیرند. در این راستا این سوال مطرح شد که کدامیک از عناصر سیاست‌گذاری فضایی اقامتگاه‌های بومگردی در منطقه مورد مطالعه از اهمیت بیشتری برخوردارند؟ روش جمع‌آوری اطلاعات اسنادی و میدانی بوده و در این پژوهش برای استخراج شاخص‌های سیاست‌گذاری فضایی و بیان ادبیات پژوهش از روش اسنادی و از روش میدانی برای جمع‌آوری داده‌های مورد نیاز برای بررسی شاخص‌ها استفاده گردیده است. روش نمونه‌گیری برای جامعه نمونه متخصصین (اعضای هیات علمی و دانشجویان دکتری با رساله مرتبط) و کارشناسان به صورت گلوله برفی و برای جامعه نمونه مدیران بومگردی به صورت تصادفی ساده انجام شده است. نتایج پژوهش با آزمون تعقیبی توکی بیان می‌کند که از میان شاخص‌های پنج‌گانه (نظام‌آماري و اطلاع‌رسانی، ارزش‌های حاکم، بروکراسی حاکم، ساختار قدرت و اجرا و نظارت بر سیاست‌ها) سیاست‌گذاری فضایی اقامتگاه‌های بومگردی منطقه‌ی هورامان تفاوت معناداری

بستگی دارد که حدود و ثغور و ابعاد توسعه صنعت گردشگری را در هر کشور مشخص می‌کند [۳۰]. سیاست‌گذاری فضایی از همه کوشش‌های آگاهانه و عمدی که از سوی حکومت برای ایجاد تغییر در توزیع فضایی پدیده‌های اقتصادی و اجتماعی از قبیل جمعیت، درآمد، تولید انواع کالاها و خدمات، تسهیلات حمل‌ونقل و سایر زیرساخت‌ها حتی قدرت سیاسی انجام می‌شود [۲۶]. سیاست‌گذاری فضایی پایدار یک مدل بلند مدت توسعه فضایی منطقه‌ای است که شامل تمام ابعاد پایداری از جمله بهبود رقابت اقتصادی و هم‌چنین بهبود کیفیت زندگی، حفاظت از محیط زیست، حفاظت از طبیعت و استفاده پایدار از منابع طبیعی، حفظ یکپارچه میراث فرهنگی و حفاظت در برابر بلایای طبیعی و غیر طبیعی با تقویت همکاری بین سکونتگاه‌های انسانی و در نظر گرفتن دیدگاه‌های افراد و گروه‌های جمعیت در منطقه می‌شود [۱۶]. توسعه گردشگری متضمن توجه به توسعه در همه سطوح فردی، سازمانی، ملی و بین‌المللی است و پایداری آن مستلزم استفاده از منابع، مدیریت، سرمایه‌گذاری، پیشرفت فن‌آوری و تغییر ساختاری و نهادی است که با نیازهای حال و آینده بشر سازگار باشد. به اعتقاد صاحب نظران گردشگری، مسیر دستیابی به توسعه گردشگری از طریق توجه به دو دسته عوامل میسر خواهد بود:

الف- عوامل اولیه سیاست‌گذاری، صرف نظر از موضوع سیاست‌گذاری.

ب- عوامل تخصصی گردشگری [۲۱].

در حال حاضر سیاست‌گذاری گردشگری به مهمترین ابزار برای توسعه پایدار صنعت گردشگری تبدیل شده است [۱۸]. با توجه به اهمیت گردشگری و نقش آن در توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کشورها، سیاست‌گذاری و در واقع تدوین سیاست‌های کلان در این عرصه از جایگاه خاصی برخوردار است. منظور از سیاست‌گذاری گردشگری، مجموعه‌ای از تصمیم‌های مرتبط با صنعت گردشگری است که به وسیله نهاد‌های سیاسی، سازمان‌های دولتی، افراد و گروه‌های دارای نفع، رهبران محلی و دیگران، موسسات و نهادها اتخاذ می‌شود [۲۴]. با اینکه دیدگاه‌های مختلفی در

مورد قلمرو و ماهیت سیاست‌گذاری دولت در گردشگری وجود دارد ولی بررسی‌های سازمان جهانی گردشگری ملل متحد نشان می‌دهد که در مراحل اولیه توسعه گردشگری، دولت‌ها نقش اساسی در توسعه آن داشته و این روند معمولاً در همه کشورهای جهان مصداق پیدا می‌کند، دلیل این امر را نیز می‌توان در عدم ریسک پذیری بخش خصوصی در مراحل اولیه سرمایه‌گذاری گردشگری جستجو کرد [۱۳]. برای پایداری صنعت گردشگری در آینده، برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری کارآمد و اثربخش امروز از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. سیاست‌گذاران، متصدیان برنامه‌ریزی و دیگر ذی‌نفعان باید روندهای در حال ظهور صنعت گردشگری را شناسایی کنند و اقداماتی را که منجر به رشد منظم و ارتقای کیفیت محصولات این صنعت و در نهایت بهره‌مند شدن گردشگران و جامعه محلی می‌شود در دستور کار خود قرار دهند. گردشگری هر جامعه‌ای متأثر از عوامل پیچیده و در هم بافته سیاسی، فرهنگی، اقتصادی و هم‌چنین ویژگی‌های جغرافیایی است که دیگران را مجذب خود می‌کند. پایه‌های اصلی سیاست‌گذاری در این عرصه به ویژگی‌های تاریخی، فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی هر کشوری بر می‌گردد [۲۷]. اصولاً سیاست‌گذاری باید مجموعه‌ای از رهنمودها را ارائه کند که در ترکیب با هدف‌های برنامه‌ریزی باعث شکل‌گیری مدلی از راهکارها برای تصمیم‌گیری مناسب شوند. این رهنمودها، به ویژه در فرآیند تدوین سیاست نمود می‌یابند. در جهان امروز، سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی از بخش‌های جدانشدنی زندگی بشر محسوب می‌شوند تا سیاست وجود نداشته باشد و هدفی تنظیم نشود و راهی برای رسیدن به آن مشخص نگردد، انجام هر کار دیگری ناممکن به نظر می‌رسد [۳۱]. اقامتگاه‌های بومگردی که فعالیتی جدید در صنعت گردشگر محسوب می‌شوند از این قاعده مستثنا نیستند و برای هدایت و تعیین تصمیمات حال و آینده از میان گزینه‌های مختلف به سیاست‌گذاری نیازمند هستند. سیاست‌گذاری در اقامتگاه‌های بومگردی را می‌توان مجموعه‌ای از قوانین و مقررات، دستورالعمل‌ها و استراتژی‌هایی دانست که چارچوبی را فراهم می‌کند تا تصمیمات بخش دولتی و جامعه محلی مستقیماً بر توسعه پایدار اقامتگاه‌های بومگردی اثر بگذارد. در این پژوهش هدف آن است که شاخص‌های

محصولات گردشگری می‌تواند از طریق افزایش کیفیت خدمات، سنجش اهداف، شرایط مکان‌ها و همچنین افزایش رقابت‌هایشان بهبود بخشند؛ بنابراین لازم است تا فاکتورهایی که جهت اداره رقابت‌های گردشگری مورد نیاز است، دانسته شود. ایستول و فونت (۲۰۱۶) در پژوهشی با عنوان سیاست گردشگری اروپا: سیر تکاملی و ساختار به بررسی فرآیند سیاست گذاری گردشگری کمیسیون اروپا تا سال ۲۰۱۰ به این نتیجه رسیدند که نبود رهبری در فرآیند ارائه خدمت و توجه بیش از حد به اقدامات پیشبردی از رایج ترین مشکلات موجود است و نیز مدل جامع، پویا و انعطاف پذیری برای گردشگری وجود ندارد. شونهر و همکاران (۲۰۲۳) در پژوهشی را تحت عنوان سیاست‌های گردشگری پایدار: از آگاهی مرتبط با بحران تا برنامه‌ها به سمت اقدامات انجام دادند. یافته‌های این مطالعه براساس بیست و چهار مصاحبه عمیق با سازمان‌های گردشگری مسئول توسعه سیاست گردشگری در سراسر جهان است که نشان می‌دهد سیاست گذاران: (۱) از ارتباط توسعه گردشگری پایدار در طول بحران آگاه هستند، (۲) برنامه‌هایی مانند استراتژی‌های گردشگری پایدار در حال توسعه هستند. (۳) سیاست‌ها به اقدامات مربوط به ابزارهای زیست محیطی، اقتصادی، اجتماعی-فرهنگی و اجتماعی تبدیل می‌شوند. رستم‌پیشه و همکاران (۱۳۹۸) در پژوهشی به ارزیابی و تحلیل تطبیقی ساختار کالبدی اقامتگاه‌های بومگردی پرداختند که یافته‌های پژوهش نشان داد که اقامتگاه تالارخانه از نظر ساختار معماری در سطح بالاتری و استاندارد بهتری قرار دارد و معماری آن نسبت به معماری روستا بسیار متفاوت است و این میزان تفاوت و درجه معماری در اقامتگاه دیلمای گشت کمتر است. رستگار و همکاران (۱۳۹۸) در پژوهشی به بررسی اثرات اقتصادی - اجتماعی بومگردی بر توانمندسازی جوامع محلی. مورد مطالعه: ناحیه بلده در استان مازندران به این نتایج رسیدند که گویه‌های عوامل اقتصادی - اجتماعی و شاخص توانمندی رابطه مثبت و معنی‌داری وجود داشته است. همچنین افزایش سطح درآمد و پس‌انداز، افزایش اشتغال فصلی روستاییان، افزایش مشارکت فرهنگی واجتماعی مردم و ایجاد فرصت زنان روستایی برای فعالیت در شغل‌های جانبی از بیشترین میانگین وزنی و کمک به جذب منابع

سیاست گذاری فضایی در اقامتگاه‌های بومگردی شناسایی و میزان اهمیت آنها در منطقه‌ی هورامان مورد بررسی قرار گیرند. در این راستا این سوال مطرح شد که کدامیک از عناصر سیاست گذاری فضایی اقامتگاه‌های بومگردی در منطقه مورد مطالعه از اهمیت بیشتری برخوردارند؟ و فرضیه‌ی پژوهش بیانگر آن بود که از میان عناصر سیاست‌گذاری فضایی اقامتگاه‌های بومگردی تفاوت آشکاری وجود دارد و اجزا و نظارت بر سیاست‌ها در سیاست‌گذاری فضایی اقامتگاه‌های بومگردی منطقه مورد مطالعه از اهمیت بیشتری برخوردارند.

پیشینه و مبانی نظری

پژوهشگران مختلفی در زمینه‌ی سیاست‌گذاری و اقامتگاه‌های بومگردی به مطالعه پرداخته‌اند. ضرغام بروجنی و بذرافشان (۱۳۹۵)، پژوهشی را با عنوان چارچوب تدوین سیاست‌های گردشگری جمهوری اسلامی ایران انجام دادند و یافته‌های پژوهش نشانگر آن است که از نظر خبرگان در فرآیند تدوین سیاست‌های گردشگری، توسعه - بازاریابی دارای بالاترین اولویت هستند. ویسی (۱۳۹۶)، در مقاله‌ای با عنوان بررسی سیاست‌گذاری صنعت گردشگری در قوانین بالادستی جمهوری اسلامی ایران به این نتایج رسید که مقوله گردشگری کمتر مورد توجه سیاست گذاران و برنامه ریزان کلان جمهوری اسلامی ایران بوده است و آنان با نگاه تقلیل گرایانه و کنترل شده تنها به بعد کوچکی از گردشگری با نگرش فرهنگی توجه دارند. رمضان‌نژاد (۱۳۹۶)، در پژوهشی تحت عنوان الگوی سیاست‌گذاری گردشگری در راستای تحقق اقتصاد مقاومتی به این نتایج رسید که با توجه به الگویی که برای سیاست‌گذاری گردشگری ارائه شده است نیاز است دولت سیاست‌های جغرافیایی، کارآفرینی و اشتغال‌زایی، سرمایه‌گذاری و بازاریابی برای توسعه گردشگری اتخاذ کند تا بخش گردشگری بتواند در راستای توسعه حرکت کند. مولینا مارتینز (۲۰۱۴)، در پژوهشی تحت عنوان سیاست‌های کلی بازاریابی گردشگری در کشورهای مکزیک، آکالا دهناریس و بارسلونا به این نتایج رسید که با خلق سیاست‌های کلی،

سیاست‌گذاری فضایی

سازماندهی سیاسی فضا اگر ضروری‌ترین بحث دولت‌های مدرن نباشد بدون شک یکی از حساس‌ترین و مهم‌ترین مباحث آنها می‌باشد که عوامل سیاسی و اجتماعی، تاریخ و فرهنگ یک جامعه را به کمک می‌طلبد [۱۱]. از دیدگاه شناختی فضا، ذهنی و تولید شده توسط ذهن در نظر گرفته شده است و از دیدگاه روابطی، فضا به‌عنوان نوعی از روابط اجتماعی می‌باشد که ساخته شده از پیوندهای مرتبط با مسائل و ابعاد گوناگونی که در محیط پیرامونی وجود دارد، می‌باشد [۲۲]. یک خط مشی عمومی از طریق یک فرآیند یا چرخه حیات سیاست‌گذاری ایجاد می‌شود [۱۳]. سیاست‌گذاری، بدون تردید فعالیتی سیاسی است و فرایندهای سیاست‌گذاری نیز بر محیط اطراف خود تاثیر می‌گذارد و از آن متاثر می‌شود. در واقع سیاست‌ها محصول محیط سیاسی، ارزش‌ها، ایدئولوژی، قدرت، اصول نهادینه شده و فرایندهای تصمیم‌گیری هستند [۱۵]. در حوزه سیاست‌گذاری موضوعات متنوعی چون نحوه تدوین مسائل سیاستی، چگونگی تبدیل پدیده‌ها به‌صورت مسئله‌های سیاستی دولت، نحوه تصمیم‌گیری و اجرای تصمیمات دولتی و ارزیابی عمل دولتی قابل بررسی است [۲]. سیاست‌های فضایی در برگیرنده همه سیاست‌ها با هدف تاثیرگذاری بر تصمیم‌های مکانی و کاربری زمین یا توزیع فعالیت‌ها در هر مقیاس جغرافیایی است [۴]. سیاست‌گذاری فضایی از همه کوشش‌های آگاهانه و عمدی که از سوی حکومت برای ایجاد تغییر در توزیع فضایی پدیده‌های اقتصادی و اجتماعی از قبیل جمعیت، درآمد، تولید انواع کالاها و خدمات، تسهیلات حمل و نقل و سایر زیرساخت‌ها حتی قدرت سیاسی انجام می‌شود [۵].

سیاست‌گذاری فضایی گردشگری

محیط سیاسی-اجتماعی به‌عنوان عاملی برای گردشگری پایدار عمل می‌کند. برای این منظور آگاهی از پایداری، دستورکارها و اقدامات مورد بحث قرار می‌گیرند که بر حاکمیت، رهبری گردشگری و ابتکارات مدنی و همچنین برنامه‌های سیاسی تاکید می‌کند [۱۹]. اگر سازماندهی و

مالی و بودجه‌های دولتی و تغییر سبک زندگی به دلیل مرادوه باگردشگران از کمترین امتیاز برخوردار شد. چرون و همکاران (۲۰۱۵) در پژوهشی به بررسی نقش اقامتگاه‌های بومگردی بر توسعه پایدار گردشگری کشور کنیا پرداختند و این نتیجه دست‌یافتند که اکولوژها با افزایش آگاهی جوامع محلی و تغییر نگرش آنها ومسئولان دولتی به محیط طبیعی در حفاظت از توانمندی‌های طبیعی و توسعه گردشگری موثرند و با توجه به هجوم گردشگران به مناطق طبیعی با ارائه خدمات اقامتگاهی از آسیب رساندن به طبیعت جلوگیری می‌کنند.

اگرچه مطالعات صورت گرفته در زمینه‌ی سیاست‌گذاری گردشگری و اقامتگاه‌های بوم‌گردی کم نیست. اما مطالعات انجام شده در سیاست‌گذاری گردشگری عمدتاً کلی بوده بنابراین با کاستی در زمینه‌ی زیر مجموعه‌های گردشگری به‌خصوص در زمینه اقامتگاه‌های بوم‌گردی رو به رو می‌باشد. با واکاوی ادبیات مشخص شد بیشتر مطالعات دید کل‌نگری به سیاست‌گذاری گردشگری دارند. با توجه به اهمیت اقامتگاه‌های بوم‌گردی در توسعه گردشگری با دید سیاست‌گذاری فضایی هدف غایی مورد غفلت واقع شده است. پژوهش حاضر با دید یکپارچه و کل‌نگر به اقامتگاه‌های بوم‌گردی از یک سو به دنبال شناسایی ابعاد سیاست‌گذاری فضایی اقامتگاه‌های بوم‌گردی و مطالعه رابطه بین آنها و از سوی دیگر هدف عمده پژوهش شناسایی و سنجش میزان اهمیت شاخص‌های سیاست‌گذاری فضایی در اقامتگاه‌های بوم‌گردی منطقه هورامان می‌باشد. با توجه به این امر اقامتگاه‌های بوم‌گردی بحث جدیدی در گردشگری ایران و به تبع آن در منطقه هورامان ایران می‌باشند و تاکنون مطالعه‌ای در زمینه سیاست‌گذاری فضایی اقامتگاه‌های بوم‌گردی صورت نگرفته است، ضرورت پیدا می‌کند که جهت گسترش بازار با رونق اقتصادی اقامتگاه‌های بوم‌گردی شاخص‌های سیاست‌گذاری فضایی در اقامتگاه‌های بوم‌گردی شناسایی و میزان اهمیت آنها مشخص شود.

مبانی نظری

و سفرهای تفریحی و تجاری به شدت رشد پیدا کردند [۸]. یک اقامتگاه بوم گردی در واقع یک کلبه یا مکان گردشگری وابسته و سازگار با طبیعت است که در پی سازگاری با اصول و ارکان بومگردی شامل طراحی، ساختار و عملکردها و کارکردهای محیطی می‌باشد [۱۷]. اقامتگاه‌های بومگردی یکی از مهمترین انواع کسب و کارهای روستایی محسوب می‌شود و به‌عنوان یکی از پایه‌های اصلی گردشگری نقش بسیار پر رنگی در توسعه آن ایفا می‌کنند [۱۰].

منطقه مورد مطالعه

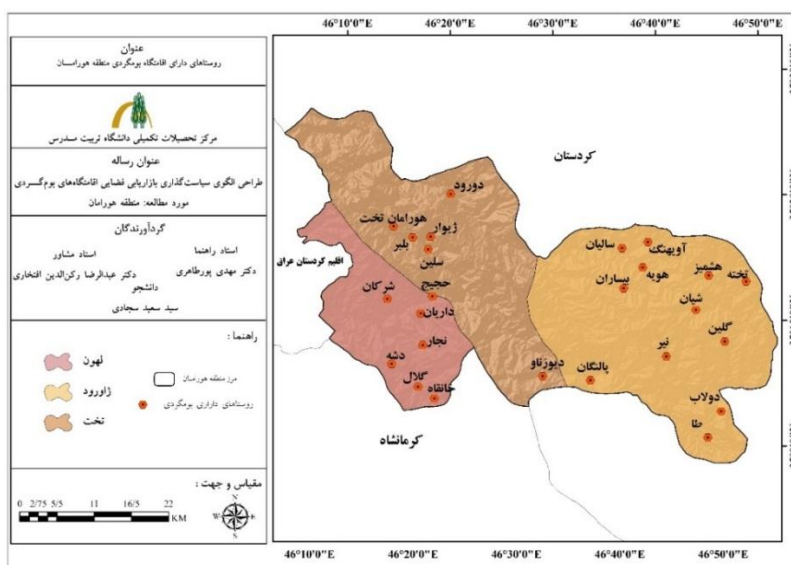
منطقه هورامان یا هورامانات در دو کشور ایران و عراق و در دو طرف مرزهای این دو کشور گسترده است. هورامان ایران در دو استان کردستان و کرمانشاه واقع شده است و به سه بخش هورامان تخت، هورامان لیهون و هورامان ژاوه‌رود تقسیم می‌شود. هورامان تخت و ژاوه‌رود در استان کردستان و هورامان لیهون در استان کرمانشاه قرار دارد. هورامان تخت در شهرستان سروآباد (استان کردستان)، هورامان ژاوه‌رود در شهرستان‌های؛ سنندج، کامیاران و سروآباد (استان کردستان) و هورامان لیهون در شهرستان پاوه (استان کرمانشاه) قرار گرفته است. تعداد ۲۸ روستا در منطقه هورامان ایران دارای ۴۵ اقامتگاه بوم‌گردی هستند. روستاهای (سلین، بلبر، دورود و ژیوار) و روستا- شهر هورامان تخت در هورامان تخت ۵ اقامتگاه بوم‌گردی، روستاهای (گلین، دولاب، شیان، آویهنگ، سالیان، تخته، هویه، بیساران، طای، هشمیز، نیر، دیوزناو و پلنگان) در هورامان ژاوه‌رود دارای ۲۷ اقامتگاه بوم‌گردی و روستاهای (داریان، حجیج، شرکان، گلال، خانقاه و دشه) در هورامان لیهون دارای ۱۳ اقامتگاه بوم‌گردی می‌باشند.

آمایش سیاسی فضا با الزامات ارتقای بهره‌وری اقتصادی تناسب داشته باشد [۷]، گردشگری پایدار راه حلی برای توسعه گردشگری انبوه است و سیاست‌گذاری به‌عنوان ابزاری برای دستیابی به این هدف تلقی می‌شود [۲۸]. سیاست گردشگری پایدار نقش اساسی در هدایت پذیرش شیوه‌های پایدار توسط کسب و کارهای محلی در یک مقصد ایفا می‌کند اما پیچیده است، زیرا به‌طور اجتناب‌ناپذیری با سایر سیاست‌ها و تغییرات در سطوح سیاسی، اقتصادی و اجتماعی- فرهنگی مرتبط است [۱۳]. هدف سیاست‌های گردشگری به حداکثر رساندن منافع حاصل از گردشگری و در عین حال تلاش برای به حداقل رساندن اثرات منفی است. سیاست‌گذاری به دلیل تعداد متنوعی از موضوعات و سازمان‌های درگیر پیچیده تلقی می‌شود [۳۳]. از طرف دیگر، برنامه ریزی برای بوم گردی، بدون درک روابط بین عرضه و تقاضا، موثر نخواهد بود و درک سطح اهمیت مطلق و نسبی عرضه و تقاضا در فرایند برنامه ریزی بوم گردی می‌تواند چارچوب مناسبی برای دانستن ماهیت تصمیم‌گیری گردشگران فراهم نموده و از این طریق در توسعه بازارهای فعلی و رونق مقاصد بوم گردی، موثر واقع شود [۲۶].

اقامتگاه‌های بومگردی

بوم گردی یک سفر و بازدید زیست محیطی مسئولانه از مناطق طبیعی بکر است که به منظور لذت بردن از طبیعت و درک مواهب آن و ویژگی‌های فرهنگی مرتبط با آن انجام می‌شود به طوری که باعث ترویج حفاظت گردد و اثرات منفی بسیار کمی از جانب بازدیدکنندگان بر محیط به‌جای گذارد و شرایطی را برای اشتغال و بهره‌مندی اقتصادی و اجتماعی مردم محلی (بومی) فراهم کند [۲۹]. بومگردی‌ها از اواخر قرن بیستم به دلایل مختلفی از جمله حمل و نقل

شکل ۱: معرفی منطقه مورد مطالعه

روش تحقیق

روش تحقیق براساس هدف کاربردی و براساس نوع، توصیفی و تحلیلی است. با استفاده از روش توصیفی-تحلیلی ابتدا به توصیف و تفسیر روابط موجود بین متغیرهای پژوهش (نظام آماری و اطلاع رسانی، بروکراسی حاکم، ارزش‌های حاکم، ساختار قدرت و اجرا و نظارت بر سیاست‌ها) پرداخته شده است و وضعیت کنونی متغیرهای پژوهش را در روستاهای دارای اقامتگاه بومگردی مورد مطالعه قرار داده‌ایم. همچنین با استفاده از این روش به ارزش‌گذاری درباره مطلوب بودن یا موثر بودن متغیرهای پژوهش در سیاست‌گذاری فضایی اقامتگاه‌های بومگردی توجه شده است. روش جمع‌آوری اطلاعات اسنادی و میدانی است. در این پژوهش برای استخراج شاخص‌های سیاست‌گذاری فضایی و بیان ادبیات پژوهش از روش اسنادی و از روش میدانی برای جمع‌آوری داده‌های مورد نیاز برای بررسی شاخص‌ها استفاده گردیده است. روش نمونه‌گیری برای جامعه نمونه متخصصین (اعضای هیات علمی و دانشجویان دکتری با رساله مرتبط) و کارشناسان به صورت گلوله برفی و برای جامعه نمونه مدیران بومگردی به صورت تصادفی ساده انجام شده است. ابزار جمع‌آوری داده پرسشنامه با سوالات بسته محقق ساخته براساس

متغیرهای سیاست‌گذاری فضایی در قالب طیف لیکرت بوده است. در این طیف ظرفیت شاخص‌های سیاست‌گذاری فضایی مورد ارزیابی در دامنه خیلی کم (۱)، کم (۲)، متوسط (۳)، زیاد (۴) و خیلی زیاد (۵) ارزیابی گردیده است. که نمره ۵ در شاخص‌ها به معنای اهمیت بالا و نمره ۱ به معنای اهمیت خیلی کم در نظر گرفته شده است.

جامعه آماری و حجم نمونه

جامعه آماری پژوهش شامل مدیران بومگردی روستاهای هدف منطقه هورامان و کارشناسان اداره کل میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی استان‌های کردستان و کرمانشاه و همچنین متخصصین حوزه‌ی گردشگری شامل اعضای هیات علمی و خبرگان مرتبط می‌باشند که در فرآیند پژوهش، ۵۸ نفر به‌عنوان حجم نمونه انتخاب شده‌اند. بر این اساس از میان ۵۸ نفر که در تکمیل پرسشنامه مشارکت داشتند، ۱۵ نفر از متخصصین (هیات علمی‌ها و خبرگان مرتبط)، ۱۵ نفر از کارشناسان و مدیران ذی‌ربط حوزه‌ی گردشگری و ۲۸ نفر از مدیران اقامتگاه‌های بومگردی انتخاب شدند.

جدول ۱: ترکیب حجم نمونه به تفکیک گروه و جنسیت

جنسیت	متخصصین		کارشناسان		مدیران بومگردی		کل پاسخگویان	
	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد
مرد	۱۰	۶۶/۶۷	۱۲	۸۰	۱۷	۶۰/۷۱	۳۹	۶۷/۲۵
زن	۵	۳۳/۳۳	۳	۲۰	۱۱	۳۹/۲۹	۱۹	۳۲/۷۵
جمع کل	۱۵	۱۰۰	۱۵	۱۰۰	۲۸	۱۰۰	۵۸	۱۰۰

یافته‌های توصیفی

پس از تعیین میزان اهمیت سنج‌های شاخص‌های نظام‌آماري و اطلاع‌رسانی، بروکرآسی حاکم، ارزش‌های حاکم، ساختار قدرت و اجرا و نظارت برسیاست‌ها از دیدگاه جامعه متخصصین، کارشناسان و مدیران بومگردی، اقدام به ارائه‌ی اطلاعات توصیفی مرتبط با کل پاسخ‌های دریافتی، در ارتباط با اهمیت سنج‌های شاخص‌های مذکور در فرآیند سیاست‌گذاری اقامتگاه‌های بومگردی منطقه‌ی هورامان شده است.

همان‌طور که جدول ۲ نشان می‌دهد، کم‌اهمیت‌ترین سنج از میان شاخص نظام‌آماري و اطلاع‌رسانی، سنج‌هی وجود اپلیکیشن‌های معرفی اقامتگاه‌های بومگردی با مقدار میانگین ۲/۹۸ و با اهمیت‌ترین سنج را سنج‌هی محیط‌های آموزشی، اشتغال، تجارت، حقوقی و کسب و کار گردشگری با مقدار میانگین ۳/۹۱ که بیشتر از سطح متوسط و نزدیک به زیاد می‌باشد به خود اختصاص داده است.

جدول ۲: فراوانی سنج‌های شاخص نظام‌آماري و اطلاع‌رسانی از دیدگاه کل جامعه‌آماري در سیاست‌گذاری فضایی اقامتگاه‌های بومگردی

سنج‌های شاخص سیاست‌گذاری (نظام‌آماري و اطلاع‌رسانی)	میانگین	انحراف معیار
منابع انسانی و نیروی کارآمد آموزش دیده در صنعت گردشگری	۳/۳۴	۱/۳۱
محیط‌های آموزشی، اشتغال، تجارت، حقوقی و کسب و کار گردشگری	۳/۹۱	۰/۹۶
تامین مالی و هزینه‌کردهای صنعت گردشگری (بومگردی)	۳/۷۹	۱/۱۵
بخش خصوصی کارآفرین در صنعت گردشگری با تاکید بر بومگردی	۳/۴۳	۱/۰۳
زیرساخت‌های فناوری اطلاعات و ارتباطات و زیرساخت‌های فیزیکی	۳/۲۸	۱/۲۴
مشارکت و دیدگاه مردم محلی به توسعه گردشگری و بومگردی	۳/۳۸	۱/۲۵
طول اقامت و میزان هزینه‌کردی گردشگران در بومگردی	۳/۷۱	۱/۲۱
پویایی انواع جاذبه‌های تجربه‌محور در بومگردی‌ها و آموزش به گردشگران	۳/۴۳	۱/۳۴
دسترسی به شبکه اینترنت در نقاط دارای جاذبه گردشگری	۳/۳۶	۱/۱۷
دسترسی همه افراد به خدمات اقامتگاه‌های بومگردی	۳/۶۶	۱/۰۵

۱/۱۶	۳/۵۷	دسترسی به ابزارهای برقراری ارتباط با مجموعه‌های بومگردی
۱/۲۷	۳/۳۸	استفاده از رسانه‌های اجتماعی نظیر (اینستاگرام، واتساپ، فیس‌بوک و ...)
۱/۲۰	۳/۷۲	وجود سایت‌های اینترنتی معرفی و رزرو اقامتگاه‌های بومگردی
۱/۳۰	۲/۹۸	وجود اپلیکیشن‌های معرفی اقامتگاه‌های بومگردی

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۱.

کم‌اهمیت‌ترین سنجه از میان شاخص بروکراسی حاکم، سنجه‌ی هماهنگی میان دستگاه‌های موازی و مراکز متعدد اجرایی با مقدار ۳/۱۲ است و بااهمیت‌ترین سنجه را سنجه‌ی آموزش مدیران و کارشناسان آموزش مجریان به منظور اجرای سیاست‌های گردشگری با مقدار ۳/۷۱ به خود اختصاص داده است.

جدول ۳: فراوانی سنجه‌های شاخص بروکراسی حاکم از دیدگاه کل جامعه آماری در سیاست‌گذاری فضایی اقامتگاه‌های بومگردی

سنجه‌های شاخص سیاست‌گذاری (بروکراسی حاکم)	میانگین	انحراف معیار
ایجاد فرهنگ قوی سازمانی در سازمان‌های مجری	۳/۵۳	۱/۱۶
آموزش مدیران و کارشناسان آموزش مجریان به منظور اجرای سیاست‌های گردشگری	۳/۷۱	۰/۸۸
بکارگماردن افراد داری تجربه مناسب و لازم در اجرا سیاست‌های گردشگری	۳/۲۸	۱/۲۹
استفاده از فناوری اطلاعات به منظور اجرای سیاست‌های گردشگری	۳/۵۹	۱/۰۱
طراحی سیستم ارزیابی عملکرد سیاست‌های گردشگری	۳/۲۹	۱/۲۳
ارائه اطلاعات و مشاوره‌های کارآمد به بخش خصوصی جهت اجرای سیاست‌های گردشگری	۳/۲۱	۱/۱۷
ارائه تسهیلات و امکانات به بخش خصوصی جهت سرمایه‌گذاری در گردشگری	۳/۲۶	۱/۲۸
ایجاد احساس مسئولیت در مجریان	۳/۴۰	۱/۲۷
ایجاد آگاهی و درک صحیح دستورات از سوی مجریان	۳/۳۳	۱/۲۱
کاهش تمرکز در سازمان‌های مجری سیاست‌های گردشگری (بومگردی)	۳/۶۰	۱/۲۱
کاهش پیچیدگی در سازمان‌های مجری سیاست‌های گردشگری (بومگردی)	۳/۲۸	۱/۲۰
کاهش اندازه سازمان مربوطه	۳/۵۲	۱/۲۰
هماهنگی میان دستگاه‌های موازی و مراکز متعدد اجرایی	۳/۱۲	۱/۲۷

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۱.

همانطور که جدول ۴ نشان می‌دهد، کم‌اهمیت‌ترین سنجه از میان شاخص ارزش‌های حاکم، سنجه‌ی استفاده بهینه از رشد بالقوه بومگردی‌ها با مقدار ۳/۱۷ و با اهمیت‌ترین سنجه، سنجه‌ی تعداد رقبا و وضعیت رقابت در بخش بومگردی از بازار با مقدار میانگین ۳/۹۳ می‌باشد.

جدول ۴: سنجه‌های شاخص ارزش‌های حاکم از دیدگاه کل جامعه آماری در سیاست‌گذاری فضایی اقامتگاه‌های بومگردی

سنجه‌های شاخص سیاست‌گذاری (ارزش‌های حاکم)	میانگین	انحراف معیار
میزان مطلوبیت روابط تجاری بین ایران و کشور مدنظر به منزله بازار هدف گردشگری	۳/۶۷	۱/۱۹
میزان مطلوبیت روابط بین ایران و کشور مدنظر به منزله بازار هدف گردشگری از نظر سیاسی	۳/۶۴	۱/۲۵
ادراک از مکان گردشگری (بومگردی) که می‌تواند از شخصی به شخص دیگر تغییر کند	۳/۶۶	۱/۳۱
تعداد رقبا و وضعیت رقابت در بخش بومگردی از بازار	۳/۹۳	۰/۹۵
میزان بودجه‌ای که باید برای دستیابی به بومگردی صرف شود	۳/۷۲	۱/۱۲
استفاده بهینه از رشد بالقوه بومگردی‌ها	۳/۱۷	۱/۳۴
دست یافتن به توسعه پایدار بومگردی که شامل رفتار مسئولانه اجتماعی و زیست‌محیطی	۳/۷۸	۰/۹۴
به‌کارگیری استراتژی فناوری پیشرفته در صنعت گردشگری (بومگردی)	۳/۸۱	۰/۹۶
مشخص نمودن دیدگاه و اهداف استراتژیک حوزه بومگردی	۳/۲۲	۱/۳۴
سهولت در تاسیس کسب و کار مرتبط با بومگردی	۳/۷۱	۰/۹۶
ارتقا سطح آموزش فعالان حوزه بومگردی	۳/۲۶	۱/۴۷
ارتقا بهره‌وری و ارزیابی عملکرد اقامتگاه‌های بومگردی	۳/۴۵	۱/۲۲
تنوع بخشیدن به جاذبه‌ها در مقصدهای گردشگری (بومگردی)، ایجاد جاذبه‌های مکمل	۳/۱۹	۱/۲۶
افزایش سطح خود اشتغالی در بومگردی	۳/۲۲	۱/۳۹
افزایش کارایی بازارهای بومگردی	۳/۸۶	۰/۹۱
توسعه زیرساخت‌های کسب و کار گردشگری	۳/۸۳	۱/۰۶
انعطاف‌پذیر نمودن بازار نیروی کار	۳/۵۰	۱/۲۵

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۱.

کم‌اهمیت‌ترین سنجه از میان شاخص ساختار قدرت، سنجه‌ی دخالت مستقیم دولت در سرمایه‌گذاری در صنعت گردشگری با مقدار میانگین ۲/۹۷ و با اهمیت‌ترین سنجه‌ها، سنجه‌های تدوین سیاست‌های جامع در صنعت گردشگری با تاکید بر بخش بومگردی و ارائه اطلاعات و مشاوره‌های کارآمد به بخش خصوصی جهت اجرای سیاست‌های گردشگری، با مقدار میانگین ۳/۶۰ هستند.

جدول ۵: فراوانی سنجه‌های شاخص ساختار قدرت از دیدگاه کل جامعه آماری در سیاست‌گذاری فضایی اقامتگاه‌های بومگردی

سنجه‌های شاخص سیاست‌گذاری (ساختار قدرت)	میانگین	انحراف معیار
تدوین سیاست‌های جامع در صنعت گردشگری با تاکید بر بخش بومگردی	۳/۶۰	۱/۲۷
تدوین سیاست‌های گردشگری (بومگردی) براساس مبانی علمی و فنی	۳/۴۵	۱/۰۶

۱/۰۸	۳/۱۹	تدوین سیاست‌های گردشگری (بومگردی) با مشارکت مجریان
۱/۲۴	۳/۲۶	تدوین سیاست‌های گردشگری (بومگردی) هماهنگ با ارزش‌های جامعه محلی
۱/۲۶	۳/۴۳	تدوین روشن اهداف سیاست‌های گردشگری با محوریت بومگردی
۱/۰۷	۳/۱۹	تدوین سیاست‌های گردشگری (بومگردی) به دور از زد و بندهای سیاسی
۱/۲۰	۲/۹۷	دخالت مستقیم دولت در سرمایه‌گذاری در صنعت گردشگری
۱/۰۹	۳/۳۸	به‌کارگیری قوانین و مقررات کارآمد جهت سرمایه‌گذاری بخش خصوصی در صنعت گردشگری
۰/۹۷	۳/۳۶	ارائه زمین به بخش خصوصی جهت سرمایه‌گذاری در گردشگری
۱/۱۷	۳/۶۰	ارائه اطلاعات و مشاوره‌های کارآمد به بخش خصوصی جهت اجرای سیاست‌های گردشگری
۱/۱۷	۳/۴۷	به‌کارگیری مکانیزم بازار برای اجرای سیاست‌های گردشگری با تاکید بر بخش خصوصی
۱/۱۶	۳/۳۴	آموزش منافع گردشگری به خانواده‌ها و جامعه برای اجرای سیاست‌های گردشگری

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۱.

بیشترین اهمیت و سنج‌های سیاست‌های همسان و عدم تمایز بین گردشگران با میانگین ۳/۵۲ دارای کمترین اهمیت، از میان سنج‌های شاخص اجرا و نظارت بر سیاست‌ها هستند.

همانطور که جدول ۶ نشان می‌دهد از میان شاخص اجرا و نظارت بر سیاست، سنج‌های فعال نمودن سفارتخانه‌ها، رایزنی‌های فرهنگی و برپایی نمایشگاه در کشورهای مبدا و تصویب دستورالعمل‌ها و قوانین جهت اجرای اصل ۴۴ قانون اساسی در صنعت گردشگری با میانگین ۳/۸۶ دارای

جدول ۶: فراوانی سنج‌های شاخص اجرا و نظارت بر سیاست از دیدگاه کل جامعه آماری در سیاست‌گذاری فضایی اقامتگاه‌های بومگردی

انحراف معیار	میانگین	سنج‌های شاخص سیاست‌گذاری (اجرا و نظارت بر سیاست)
۱/۰۵	۳/۸۶	تصویب دستورالعمل‌ها و قوانین جهت اجرای اصل ۴۴ قانون اساسی در صنعت گردشگری
۱/۰۹	۳/۷۹	تصویب قوانین مناسب جهت تسهیل و حذف روادید صدور ویزا
۱/۱۰	۳/۷۲	تصویب قوانین سهل جهت سرمایه‌گذاری در بومگردی
۱/۰۸	۳/۶۰	تصویب دستورالعمل‌ها و قوانینی جهت هماهنگی بین مقررات سازمان‌های دولتی
۱/۱۲	۳/۶۶	اثرگذار بر توسعه گردشگری (بومگردی) با بخش خصوصی و حذف موازی کاری
۱/۱۵	۳/۸۴	بسط روابط و مناسبات حسنه با دیگر کشورها
۱/۲۷	۳/۶۴	پیگیری و تداوم سیاست تنش زدایی
۱/۱۳	۳/۷۶	روابط و مناسبات صلح آمیز با کشورهای مسلمان همسایه
۱/۱۴	۳/۷۲	ورود و فعالیت فعال در سازمان‌های همکاری منطقه‌ای و اجرای توافقات صورت گرفته شده
۰/۸۳	۳/۸۶	فعال نمودن سفارتخانه‌ها، رایزنی‌های فرهنگی و برپایی نمایشگاه در کشورهای مبدا

۱/۰۱	۳/۵۲	سیاست‌های همسان و عدم تمایز بین گردشگران
۱/۲۸	۳/۵۹	توسعه‌ی سیاسی در داخل کشور
۱/۱۴	۳/۸۳	پذیرش گردشگران از همه‌ی کشورها

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۱.

یافته‌های تحلیلی

در صورت بندی فرضیه پژوهش تبیین گردیده که میان عناصر سیاست‌گذاری فضایی اقامتگاه‌های بومگردی منطقه‌ی هورامان تفاوت معناداری وجود داشته و در این راستا شاخص اجرا و نظارت بر سیاست‌ها از اهمیت بیشتری برخوردار هستند. در این فرضیه شاخص‌های پنج‌گانه (نظام آماری و اطلاع رسانی، بروکراسی حاکم، ارزش‌های حاکم، ساختار قدرت و اجرا و نظارت بر سیاست‌ها) در زیر مجموعه سیاست‌گذاری اقامتگاه‌های بومگردی با ۶۹ سنجه از مبانی نظری و تجربیات محلی استخراج گردید. سپس پژوهشگران جهت تعیین میزان اهمیت هر یک از سنجه‌ها در سیاست‌گذاری اقامتگاه‌های بومگردی منطقه مورد مطالعه از

نظر جامعه نمونه (متخصصین، کارشناسان و مدیران بومگردی) اقدام به جمع‌آوری داده‌ها نمودند. در نهایت میزان اهمیت هر یک از شاخص‌های پنج‌گانه از طریق آزمون تحلیل واریانس یک‌طرفه (F) مورد ارزیابی قرار گرفت تا مشخص گردد آیا تفاوت معناداری بین شاخص‌ها در سیاست‌گذاری فضایی اقامتگاه‌های بومگردی منطقه‌ی هورامان وجود دارد یا خیر و در صورت وجود تفاوت کدامیک از شاخص‌ها از اهمیت بیشتری برخوردارند. یافته‌های پژوهش مندرج در جدول ۷ نشان می‌دهد که براساس آزمون لون از آنجائیکه سطح معناداری محاسبه شده کوچکتر از آلفا ۰/۰۱ است می‌توان فرض برابری واریانس‌ها را رد نمود و پذیرفت که واریانس شاخص‌ها با یکدیگر متفاوت هستند.

جدول ۷: آزمون لون برای مشخص نمودن برابری واریانس گروه‌ها

سطح معناداری	درجه آزادی ۲	درجه آزادی ۱	آزمون آماره لون	
۰/۰۰۵**	۲۸۴	۴	۳/۸۳	شاخص‌های دارای اهمیت بر سیاست‌گذاری اقامتگاه‌های بومگردی

*سطح معناداری تا ۹۹٪ (***) سطح معناداری تا ۹۵٪ (*) عدم معناداری (NS)

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۱.

با علم بر این مسئله که هدف فرضیه پژوهش مشخص نمودن تفاوت میان شاخص‌ها به منظور تعیین مهمترین آنها در سیاست‌گذاری اقامتگاه‌های بومگردی است اقدام به

محاسبه میانگین هر یک از شاخص‌ها گردیده که نتایج آن در جدول ۸ نشان داده شده است.

جدول ۸: میانگین شاخص‌های سیاست‌گذاری اقامتگاه‌های بومگردی از نظر جامعه نمونه به تفکیک گروه‌ها

مدیران بومگردی			کارشناسان			متخصصین			شاخص‌های بازاریابی
انحراف معیار	میانگین	تعداد نمونه	انحراف معیار	میانگین	تعداد نمونه	انحراف معیار	میانگین	تعداد نمونه	
۰/۳۱	۳/۴۷	۲۸	۰/۲۸	۳/۵۹	۱۵	۰/۳۵	۳/۵۱	۱۵	نظام آماری و اطلاع‌رسانی
۰/۴۳	۳/۴۰	۲۸	۰/۲۹	۳/۴۱	۱۵	۰/۳۸	۳/۳۶	۱۵	بروکراسی حاکم
۰/۲۵	۳/۶۸	۲۸	۰/۲۶	۳/۴۵	۱۵	۰/۳۵	۳/۴۲	۱۵	ارزش‌های حاکم
۰/۳۸	۳/۲۷	۲۸	۰/۴۰	۳/۴۴	۱۵	۰/۴۷	۳/۴۲	۱۵	ساختار قدرت
۰/۳۵	۳/۴۱	۲۸	۰/۲۵	۴/۰۹	۱۵	۰/۴۶	۳/۷۷	۱۵	اجرا و نظارت بر سیاست

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۱.

هورامان بوده است. همچنین در جدول ۹ به منظور تعیین سطح اهمیت هر یک از شاخص‌ها بر سیاست‌گذاری اقامتگاه‌های بومگردی از دیدگاه جامعه نمونه به تفکیک گروه‌های سه‌گانه (متخصصین، کارشناسان و مدیران بومگردی) از آزمون تعقیبی توکی استفاده شده است. همانطور که مشاهده می‌شود با توجه به نتایج خروجی آزمون تعقیبی توکی شاخص‌های نظام آماری و اطلاع‌رسانی، بروکراسی حاکم و ساختار قدرت از دیدگاه متخصصین، کارشناسان و مدیران بومگردی در یک طیف قرار گرفته و ارزش‌های حاکم از دیدگاه کارشناسان و متخصصین به ترتیب با میانگین ۳/۴۲ و ۳/۴۵ در طیف اول و از دیدگاه مدیران بومگردی با میانگین ۳/۶۸ در طیف دوم قرار گرفته است. همچنین شاخص اجرا و نظارت بر سیاست از دیدگاه مدیران بومگردی با میانگین ۳/۴۱ در طیف اول و از دیدگاه متخصصین با میانگین ۳/۷۷ در طیف دوم و از دیدگاه کارشناسان با میانگین ۴/۰۹ طیف سوم را به خود اختصاص داده است.

با توجه به نتایج حاصله از دیدگاه جامعه متخصصین شاخص اجرا و نظارت بر سیاست با میانگین ۳/۷۷ بیشترین اهمیت و شاخص بروکراسی حاکم با مقدار میانگین ۳/۳۶ کمترین اهمیت را از بین شاخص‌های پنج‌گانه بر سیاست‌گذاری اقامتگاه‌های بومگردی منطقه هورامان دارند. شاخص اجرا و نظارت بر سیاست‌ها با مقدار میانگین ۴/۰۹ و شاخص بروکراسی حاکم با میانگین ۳/۱۴ به ترتیب دارای بیشترین اهمیت و کمترین اهمیت بر سیاست‌گذاری اقامتگاه‌های بومگردی منطقه مورد مطالعه از دیدگاه کارشناسان می‌باشد. از دیدگاه مدیران بومگردی که تعداد آنها ۲۸ نفر می‌باشد از بین تمامی شاخص‌های مورد بررسی شاخص ارزش‌های حاکم با میانگین ۳/۶۸ بیشترین اثر را بر سیاست‌گذاری اقامتگاه‌های بومگردی منطقه مورد مطالعه دارد و شاخص ساختار قدرت با میانگین ۳/۲۷ دارای کمترین اهمیت می‌باشد. با این تفاسیر شاخص سیاست‌گذاری و اجرا از دیدگاه گروه‌های سه‌گانه (متخصصین، کارشناسان و مدیران بومگردی) دارای بیشترین اهمیت بر سیاست‌گذاری بومگردی‌های منطقه

جدول ۹: آزمون تعقیبی توکی جهت مشخص نمودن اهمیت شاخص‌های پنج‌گانه سیاست‌گذاری اقامتگاه‌های بومگردی به تفکیک گروه‌های حجم نمونه

شاخص‌های سیاست‌گذاری	جامعه نمونه	تعداد نمونه	زیر مجموعه برای $\alpha = 0.05$		
			۱	۲	۳
نظام آماری و اطلاع‌رسانی	مدیران بومگردی	۲۸	۳/۴۷		
	متخصصین	۱۵	۳/۵۱		
	کارشناسان	۱۵	۳/۵۹		
بروکراسی حاکم	متخصصین	۱۵	۳/۳۶		
	مدیران بومگردی	۲۸	۳/۴۰		
	کارشناسان	۱۵	۳/۴۱		
ارزش‌های حاکم	متخصصین	۱۵	۳/۴۲		
	کارشناسان	۱۵	۳/۴۵		
	مدیران بومگردی	۲۸	۳/۶۸		
ساختار قدرت	مدیران بومگردی	۲۸	۳/۲۷		
	متخصصین	۱۵	۳/۴۲		
	کارشناسان	۱۵	۳/۴۴		
اجرا و نظارت بر سیاست	مدیران بومگردی	۲۸	۳/۴۱		
	متخصصین	۱۵	۳/۷۷		
	کارشناسان	۱۵	۴/۰۹		

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۱.

اول تا سوم قرار گرفته‌اند. در این بین شاخص بروکراسی حاکم با میانگین ۳/۳۹ در رتبه چهارم و شاخص ساختار قدرت با میانگین ۳/۳۵ از کمترین میانگین و در رتبه پنجم شاخص‌های سیاست‌گذاری قرار گرفته‌اند.

با توجه به مجموع نظر گروه‌های سه‌گانه (متخصصین، کارشناسان و مدیران بومگردی) همانطور که جدول ۱۰ نشان می‌دهد شاخص اجرا و نظارت بر سیاست با میانگین ۳/۶۸، شاخص ارزش‌های حاکم با میانگین ۳/۵۵، شاخص نظام آماری و اطلاع‌رسانی با میانگین ۳/۵۱ در رتبه‌های

جدول ۱۰: توصیف داده‌های آزمون تحلیل واریانس یک‌طرفه براساس هر شاخص

شاخص‌های سیاست‌گذاری	تعداد سنجش	میانگین	انحراف معیار	کمترین داده	بیشترین داده
نظام آماری و اطلاع‌رسانی	۱۴	۳/۵۱	۰/۳۱	۲/۷۱	۴/۰۰
بروکراسی حاکم	۱۳	۳/۳۹	۰/۳۸	۲/۴۶	۴/۱۵
ارزش‌های حاکم	۱۷	۳/۵۵	۰/۳۰	۲/۸۸	۴/۱۲
ساختار قدرت	۱۲	۳/۳۵	۰/۴۱	۲/۴۲	۴/۱۷
اجرا و نظارت بر سیاست	۱۳	۳/۶۸	۰/۴۵	۲/۶۹	۴/۶۲
مجموع	۶۹	۳/۴۹	۰/۳۹	۲/۴۲	۴/۱۷

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۱

به نفع فرض مقابل رد نمود و پذیرفت که بین شاخص‌های سیاست‌گذاری در منطقه مورد مطالعه تفاوت معناداری وجود داشته و پاره‌ای از شاخص‌ها از اهمیت بیشتری برخوردارند.

بدین ترتیب همانطور که جدول ۱۱ نشان می‌دهد با توجه به میانگین هر یک از شاخص‌های سیاست‌گذاری از آنجایی که سطح معناداری محاسبه شده کوچکتر از آلفا ۰/۰۱ می‌باشد، می‌توان با احتمال ۹۹ درصد فرض صفر را

جدول ۱۱: آزمون تحلیل واریانس یک‌طرفه جهت مشخص نمودن میان اهمیت شاخص‌ها بر روی سیاست‌گذاری اقامتگاه‌های بومگردی منطقه هورامان

ANOVA					
سطح معناداری	مقدار F	میانگین مجذورات	درجه آزادی	مجموع مجذورات	بین گروهی
		۰/۹۰۷	۴	۳/۶۲۷	
۰/۰۰۰**	۶/۳۹	۰/۱۴۲	۲۸۴	۴۰/۳۱۲	درون گروهی
			۲۸۸	۴۳/۹۳۹	مجموع

*سطح معناداری تا ۹۹٪ (**). سطح معناداری تا ۹۵٪ (*). عدم معناداری (NS)

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۱.

برخورداراست. به همین جهت برای تکمیل عملکرد آزمون تحلیل واریانس یک‌طرفه در ادامه از آزمون تعقیبی توکی استفاده شده تا میزان اهمیت هر یک از شاخص‌های

همان‌گونه که در فرضیه‌ی پژوهش بیان شده اجرا و نظارت بر سیاست‌ها در سیاست‌گذاری اقامتگاه‌های بومگردی منطقه مورد مطالعه از اهمیت بیشتری

با میانگین ۳/۳۹۵ در طیف اول قرار گرفته‌اند. شاخص نظام آماری و اطلاع رسانی با میانگین ۳/۵۱۴، شاخص ارزش‌های حاکم با میانگین ۳/۵۵۲ و شاخص اجرا و نظارت بر سیاست‌ها با میانگین ۳/۶۷۳ در طیف دوم قرار گرفته و از بیشترین میانگین اهمیت بر سیاست‌گذاری اقامتگاه‌های بومگردی منطقه‌ی هورامان برخوردار می‌باشند.

پنج‌گانه به صورت مجزا و در طیف‌های مختلف نشان داده شود. نتایج این آزمون در جدول ۱۲ نشان داده شده است. خروجی حاصل از آزمون توکی با توجه به نزدیکی میزان اهمیت شاخص‌های پنج‌گانه در دو طیف گروه بندی شده است. شاخص ساختار قدرت با میانگین ۳/۳۶۱ کمترین اهمیت را دارا بوده و به همراه شاخص‌های بروکراسی حاکم

جدول ۱۲: آزمون تعقیبی توکی جهت مشخص نمودن اهمیت شاخص‌های پنج‌گانه سیاست‌گذاری در اقامتگاه‌های بومگردی منطقه هورامان

شاخص	تعداد نمونه برای هر شاخص	
	۱	۲
ساختار قدرت	۳/۳۶۱	۵۸
بروکراسی حاکم	۳/۳۹۵	۵۸
نظام آماری و اطلاع رسانی	۳/۵۱۴	۵۸
ارزش‌های حاکم	۳/۵۵۲	۵۸
اجرا و نظارت بر سیاست	۳/۶۷۳	۵۸
سطح معناداری	۰/۰۵۴ ^(NS)	۰/۱۶۰ ^(NS)

. * سطح معناداری تا ۹۹٪ (**). سطح معناداری تا ۹۵٪ (*). عدم معناداری (NS)

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۱

شاخص اجرا و نظارت بر سیاست‌ها بیشترین اهمیت را از میان شاخص‌های پنج‌گانه به خود اختصاص داده است.

نتیجه گیری

فرآیند این پژوهش به شناسایی و سنجش شاخص‌های اثرگذار بر روی سیاست‌گذاری فضایی اقامتگاه‌های بومگردی پرداخته شده است بر همین اساس ابتدا پنج شاخص شناسایی شده است سپس پس از جمع‌آوری اطلاعات از جامعه نمونه مورد بررسی قرار گرفته که پس از انجام تحلیل واریانس یک طرفه که نشان داد میانگین هر یک از شاخص‌های سیاست‌گذاری از آنجائیکه سطح

در نهایت شاخص اجرا و نظارت بر سیاست‌ها می‌باشد که میزان خروجی آن ۳/۶۷۳ (تلفیق نظرات) بوده است که نشان از اهمیت بسیار بالاتر این شاخص نسبت به شاخص‌های سیاست‌گذاری فضایی اقامتگاه‌های بومگردی از منظر جامعه آماری (متخصصین، کارشناسان و مدیران بومگردی) می‌باشد. مقوله سطح معناداری که در ذیل سه گروه بیان شده است نشان دهنده عدم معناداری در درون گروه‌ها در نتیجه نزدیکی عملکرد آنها در درون هر یک از دو طیف می‌باشد. بدین ترتیب براساس نتایج حاصل از آزمون فرضیه می‌توان پذیرفت که میان عناصر سیاست‌گذاری فضایی اقامتگاه‌های بومگردی منطقه‌ی هورامان تفاوت معناداری وجود داشته و در این راستا

در روش‌شناسی این پژوهش و جامعه مدنظر که اغلب متخصصین و مدیران بوده است توانسته تفاوت‌هایی در خروجی و میزان اعتبار نتایج این پژوهش نسبت به پژوهش‌های پیشین ارائه دهد.

پیشنهادات

*توجه ویژه به ویژگی‌های اجتماعی- فرهنگی و اقتصادی جامعه محلی در تدوین سیاست‌گذاری فضایی اقامتگاه‌های بومگردی؛

*مشارکت مردم محلی در مراحل مختلف سیاست‌گذاری فضایی از مرحله‌ی تدوین تا اجرا و نظارت بر سیاست‌ها؛

*توجه ویژه به حقوق محیط زیست و افزایش احترام به آن در سیاست‌گذاری فضایی اقامتگاه‌های بومگردی؛

*تدوین سیاست‌های بومگردی براساس مبانی علمی و فنی؛

*به‌کارگیری قوانین و مقررات کارآمد جهت سرمایه‌گذاری بخش خصوصی در صنعت گردشگری (اقامتگاه‌های بومگردی)؛

*آموزش منافع گردشگری به خانواده‌ها و جامعه محلی برای اجرای سیاست‌های گردشگری- بومگردی.

تشکر و قدردانی: موردی توسط نویسندگان گزارش نشده است.

تاییدیه‌های اخلاقی، تعارض منافع: پژوهش با منافع شخص یا سازمانی منافات ندارد.

سهم نویسندگان و منابع مالی / حمایت‌ها: موردی توسط نویسندگان گزارش نشده است.

معناداری محاسبه شده کوچکتر از آلفا ۰/۰۱ می‌باشد می‌توان با احتمال ۹۹ درصد فرض صفر را به نفع فرض مقابل رد نمود و پذیرفت که بین شاخص‌های سیاست‌گذاری در منطقه مورد مطالعه تفاوت معناداری وجود داشته و پاره‌ای از شاخص‌ها از اهمیت بیشتری برخوردارند. با توجه به مجموع نظر گروه‌های سه‌گانه (متخصصین، کارشناسان و مدیران بومگردی)، شاخص اجرا و نظارت بر سیاست با میانگین ۳/۶۸، شاخص ارزش‌های حاکم با میانگین ۳/۵۵، شاخص نظام آماری و اطلاع رسانی با میانگین ۳/۵۱ در رتبه‌های اول تا سوم قرار گرفته‌اند. خروجی حاصل از آزمون توکی با توجه به نزدیکی میزان اهمیت شاخص‌های پنج‌گانه در دو طیف گروه بندی شده است. شاخص‌های ساختار قدرت با میانگین ۳/۳۶۱، شاخص‌های بروکراسی حاکم با میانگین ۳/۳۹۵ در طیف اول قرار گرفته‌اند. شاخص نظام آماری و اطلاع رسانی با میانگین ۳/۵۱۴، شاخص ارزش‌های حاکم با میانگین ۳/۵۵۲ و شاخص اجرا و نظارت بر سیاست‌ها با میانگین ۳/۶۷۳ در طیف دوم قرار گرفته و از بیشترین میانگین اهمیت بر سیاست‌گذاری اقامتگاه‌های بومگردی منطقه‌ی هورامان برخوردار می‌باشند. در نهایت شاخص اجرا و نظارت بر سیاست‌ها با میزان خروجی آن ۳/۶۷۳ (تلفیق نظرات) را به خود اختصاص داده و نشان از اهمیت بسیار بالاتر این شاخص نسبت به شاخص‌های سیاست‌گذاری فضایی اقامتگاه‌های بومگردی از منظر جامعه آماری (متخصصین، کارشناسان و مدیران بومگردی) می‌باشد. بدین ترتیب براساس نتایج حاصل از آزمون فرضیه می‌توان پذیرفت که میان عناصر سیاست‌گذاری فضایی اقامتگاه‌های بومگردی منطقه‌ی هورامان تفاوت معناداری وجود داشته و در این راستا شاخص اجرا و نظارت بر سیاست‌ها بیشترین اهمیت را از میان شاخص‌های پنج‌گانه به خود اختصاص داده است. به‌طور کل می‌توان گفت نتایج پژوهش با نتایج پیشینه پژوهش همسو نبوده است به‌طوری که اغلب در مطالعات پیشینه پژوهش به بررسی شاخص‌های مهم در فرآیند سیاست‌گذاری گردشگری پرداخته‌اند ولی به عامل به‌عنوان یک عامل علتی به سیاست‌گذاری فضایی اقامتگاه‌های بومگردی توجه ننموده‌اند که در نتیجه این تفاوت و تفاوت

۸. Erdem, B., & Tetik, N. An Environmentally- Sensitive Approach in the Hotel Industry: Ecolodges. *International Journal for Responsible Tourism*, Fundatia Amfiteatru, ۲(۲), ۲۲-۳۰. Hagberg, A. (۲۰۱۱). What's an ecolodge? A Case Study of Ecotourism Operations in Ecuador; A master thesis in Environmental Science, ۳۰ ECTS and A Minor Field Study supported by Sida.
۹. Estol, J. and Xavier, F. European Tourism Policy: Its Evolution and Structure. *Tourism Management*, ۵۲, ۲۳۰-۲۴۱, ۲۰۱۶.
۱۰. Faraji Rad, A & Ehsani, A. The Study of the Effect of Local Residences (Ecotourism Khoushah SAR) on the Promotion of the Local Community's Level of Living with Emphasis on the Village of Garmeh and Shib Deraz. *Geographic Quarterly of Territory*, ۳, ۶۳-۷۷, ۲۰۱۱. [In Persian]
۱۱. Ghadri Hajat, Mostafa. Ahmadipour, Zahra and Malekshahi, Mohammad Reza. Theoretical Explanation of the Relationship between the Political Organization of Space and Spatial Justice. *Political Analysis Quarterly*, period ۴, No.۴, Autumn ۲۰۲۲. [In Persian]
۱۲. Goymen, K. Tourism and Governance in Turkey. *Annals of Tourism Research*, Vol. ۲۷, No.۴, ۱۰۲۵-۱۰۴۸, ۲۰۰۰.
۱۳. Guo, Y., Jiang, J., & Li, S. A Sustainable Tourism Policy Research Review. *Sustainability*, ۱۱(۱۱), ۳۱۸۷, ۲۰۱۹.
<https://doi.org/10.3390/su11113187>
۳۱۸۷.
۱۴. Hajarjan, Ahmed. Analysis of Themes Affecting Sustainable Rural Tourism in Rural Areas of Isfahan Province. *Tourism Management Studies*, year ۱۷, No. ۵۹, Autumn ۲۰۲۲. [In Persian]
۱۵. Heydari Chiyane, Rahim. Azgami, Sayeda Khadijeh. Soltani, Naser Motamedi Mehr, Akbar. An Analysis of

References

۱. Azizi, K. Rastgar, S. Heydari, G & Jafariyan, Z. The Socio-economic Impacts of Ecotourism on Local Community Empowerment, Case: Baladeh District, Mazandaran Province. *Journal of Space Economy and Rural Development*, ۲۷, ۷۹-۹۸, ۲۰۱۹. [In Persian]
۲. Bagheri Fard, Mohammad Hossein. Abdullah, Tawakli and Seyed Mahdi, Alwani. Cultural Policy Making in Religious Government. *Journal of Islamic Government*, Vol. ۱, No. ۲۰, ۲۰۱۴. [In Persian]
۳. Cheruon, R., Burugu, R& ,Bor, T. Eco-Lodges, A Future for Sustainable Tourism in Kenya. *Journal of Tourism, Hospitality and Sports*, ۳۸-۴۸, ۲۰۱۵.
۴. Cheshire, Pan. Identifying Principles for Spatial Policy: Levels of Intervention. London School of Economics, ۲۰۱۷. Available on: www.apdr.pt/siteRPER/numerosVRPER/13/13_4.pdf.
۵. Doshmangir, Leila. Ravaghi, Hamid. Theories and Policy Models for the Analysis of Health System Policies. *Hakim Health System Research Journal*, vol. ۱۸(۱), ۶ consecutive, ۲۰۱۴. [In Persian]
۶. Edgel Sir, David L. Maria Del Mastro, Allen, Smith, Ginger, Swanson, Jason R. Policy. Investing in the Tourism Industry- yesterday, today, tomorrow. Translation: Hamid Zargham Borojni and Morteza Bazarafshan. Tehran: Cultural Research Office, ۲۰۱۳. [In Persian]
۷. Elhami, Amir Hossein and Jabari sani, Abbas Ali. Explaining the Relationship Between the Geographical Characteristics of the Construction of Political Power and the Economic Development of Iran. *Political Research Quarterly*, Vol. ۴, No. ۱, Winter ۲۰۲۱. [In Persian]

۲۳. Ramazan Nejad, Yasser. The Pattern of Tourism Policy Making in Line with the Realization of Resistance Economy. Macro Strategic Policies Quarterly, vol. ۵, special issue of resistance economy, ۴۱-۶۰, ۲۰۱۶. [In Persian]
۲۴. Rezvani, Mohammad Reza. Development of Rural Tourism with A Sustainable Approach. Tehran University Press, first edition, ۲۰۱۷. [In Persian]
۲۵. Rostam Pisheh, M, Nasir Salami, M & Tizghalam Zonouzi, S. An Evaluation and Comparative Analysis of Physical Structures in Eco-Tourism Resorts: Case Study: Telarkhaneh Bordbar and Deylmay Gasht; Guilan Province. Journal of Physical Development Planning, ۴, ۵۴-۷۶, ۲۰۱۹. [In Persian]
۲۶. Sabatier, P. A., Weible, C. M. (Eds.). Theories of the Policy Process. Westview Press, ۲۰۱۴.
۲۷. Saedi, Ali Asghar; Beheshti, Seyyed Mohammad; Rizvani, Reza. Basic Obstacles of Tourism Policy from the Point of View of Elites. Journal of Tourism Planning and Development. ۳۳-۵۱, Autumn ۲۰۱۱. [In Persian]
۲۸. Sarah, Schonherr, Mike Peters, Kir Kušcer. Sustainable Tourism Policies: From Crisis-related Awareness to Agendas Towards Measures. Received ۲۷ July ۲۰۲۲; Received in revised form ۲۷ December ۲۰۲۲; Accepted ۱۸ January ۲۰۲۳. <https://doi.org/۱۰.۱۰۱۶/j.jdmm.۲۰۲۳.۱۰۰۷۶۲>
۲۹. Shafei, Zahid and Rabbani, Razieh. Ecotourism and Nature- friendly Residences. Tehran: Mehkame publications House, ۲۰۱۷. [In Persian]
۳۰. Vesey, Hadi. Investigating Tourism Industry Policy Making in the Above Laws of the Islamic Republic of Iran. Strategic Public Policy Studies Quarterly, Vol. ۷, No. ۲۵, Winter ۲۰۱۶. [In Persian]
- Iran's Tourism Policy. Journal of Tourism Planning and Development, Year ۲, No. ۵, ۲۰۱۲. [In Persian]
۱۶. Hogan, j, Howelett, m. Policy Paradigms in Theory and Practice; Discourses, Ideas and Anomalies in Public Policy Dynamics. First published ۲۰۱۵ by Palgrave Macmilan.
۱۷. Kwan, P. Eagles, P. & Gebhardt, A. A Comparison of Ecolodge Patrons Characteristics and Motivations Based on Price Levels: A Case Study of Belize. ۲۰۰۸.
۱۸. Mazloumi, Nader and Jalali, Seyyed Hossein. Social Networks and the Success of Iran's Tourism Policy. Scientific Research Quarterly of Tourism Management Studies, Year ۷, No. ۱۸, ۲۵-۴۸, Summer ۲۰۱۳. [In Persian]
۱۹. Mihalic, T. Conceptualizing Over Tourism: A Sustainability Approach. Annals of Tourism Research, ۸۴, ۲۰۲۰. Article ۱۰۳۰۲۵: <https://doi.org/۱۰.۱۰۱۶/j.annals.۲۰۲۰.۱۰۳۰۲۵>.
۲۰. Molina Martinez, Ruben. Ochoa Galvan, Melissa, Gil Lafuente, Ana Maria. Public Policies and Tourism Marketing. An Analysis of the Competitiveness on Tourism in Morelia, Mexico and Alcala de Henares, Spain. Procedia- Social and Behavioral Sciences, ۱۴۸, ۱۴۶ – ۱۵۲, ۲۰۱۴.
۲۱. Nouri, Nuruddin. Examining Government Policies in the Development of the Tourism Industry and Providing A Sustainable Model in the Development of Tourism. (Ph.D. Thesis). University of Tehran, ۲۰۰۴. [In Persian]
۲۲. Rabii, Hossein and Takrosta, Maryam.. Investigating and Explaining the Effects of Corona on Rural Areas: A Case Example: Ashkur Alia village. Space Political Analysis Quarterly, Vol. ۳, No. ۳, Summer ۲۰۲۱. [In Persian]

- Countries, A Comparative Atudy. Tehran: Mahkame Publishers, ۲۰۱۳. [In Persian]
۳۳. Zeppel, H. Collaborative Governance for Low-carbon Tourism: Climate Change Initiatives by Australian tourism Agencies. *Current Issues in Tourism*, ۱۵(۷), ۶۰۳-۶۲۶, ۲۰۱۲.
<https://doi.org/10.1080/13683500.2011.610913>.
۳۱. Zargham Borojeni, Hamid; Bazarafshan, Morteza. Investigation of Factors Affecting the Effective Implementation of Tourism Policies of the Islamic Republic of Iran; From the point of view of Academic Researchers. *Third year Tourism Planning and Development Quarterly*. No. ۹, ۳۱.۵۱, ۲۰۱۴. [In Persian]
۳۲. Zargham Borojeni, Hamid; Shalbafan, Ali Asghar. *Tourism Policies of*